

20-TROISVIERGES

Troisvierges als spookknooppunt van de Vennbahn

Toen de spoorverbinding Luxemburg–Ettelbruck in 1866 naar het noorden verlengd werd, werd Troisvierges aangesloten op het spoorwegnet. Daarmee was het Luxemburgse noordtraject een feit. In 1889 werd Troisvierges een spookknooppunt, toen het station eindelijk door de Vennbahn verbonden werd met Aken-Rothe Erde. Het *Kreisblatt für den Kreis Malmedy* meldde toen, op 5 november 1889, dat er een zeer koele stemming heerste op het station: "In Troisvierges was er aan geen enkel teken te zien dat er iets te vieren viel: geen vlag, geen boeket, geen mens op het perron om de eerste trein op het nieuwe traject te begroeten. De versierde machine deed echt zonderling en vreemd aan tussen de andere zwarte gevaartes." Een jaar later, in 1890, werd de verbinding met het Belgische Luik aanzienlijk verkort door de opening van het nieuwe spoorsegment Rivage–Trois Ponts. De treinen moesten niet langer in Trois Ponts via Spa naar Luik rijden. Deze spoorverbinding, met name de eerste kilometers naar Troisvierges, zou 25 jaar later, aan het begin van de oorlog, een bijzonder doelwit van het Duitse leger worden.

Met de spoorweg braken nieuwe tijden aan in Troisvierges

Met de Vennbahn waren in Troisvierges gouden jaren aangebroken. Het station ontwikkelde zich snel tot een belangrijke overslagplaats voor het hele Luxemburgse noorden. Vooral 1913 en 1919 waren piekjaren voor het goederenvervoer. Tot de Eerste Wereldoorlog bevond ook het tolstation aan de grens met België zich op het gemeentelijk grondgebied. De spoorweg en de tol boden veel inwoners werk en een inkomen. In 1924 werkten er in de meest noordelijke gemeente van Luxemburg 265 spoorwegambtenaren. Ook reizen met de trein werd steeds populairder. De rit van Troisvierges naar Aken duurde toentertijd bijvoorbeeld vier uur. Het vroegere boerendorp en pelgrimsoord in de Ösling was uitgegroeid tot een bloeiend spoorwerkersstadje. Omdat de socialistische arbeiderspartij er veel aanhang vond, kreeg Troisvierges de bijnaam "La Rouge", "de rode".

Van het spoorwerkersstadje van toen tot het economische centrum van nu

Met de verplaatsing van het erts- en ijzertransport naar andere lijnen vanaf midden de jaren 1930 verloor het spoorverkeer aan betekenis. Van 1945 tot 1950 reden er dagelijks nog maar drie treinen van Troisvierges naar Wilwerdange, aangezien een groot deel van het Vennbahntracé onbruikbaar was geworden ingevolge de oorlogsvernielingen. Daarna vond er nog enig goederenvervoer plaats, afhankelijk van de behoeften. Al in 1919 werd het douanekantoor opgeheven. In 1983 werd het traject volledig opgegeven en verkocht aan de gemeente Troisvierges. Bijna een eeuw lang brachten de trein en de douane welstand aan de bewoners aan beide zijden van de grens. Arbeiders en bedienden kregen een regelmatig loon en dat kwam ook ten goede aan de landbouwers en ondernemers. Tegenwoordig is het voormalige spookknooppunt zijn flair al lang verloren. Na een demografisch dieptepunt eind de jaren 1970 neemt het aantal inwoners nu weer toe. Tegenwoordig telt de gemeente Troisvierges 3.038 inwoners. 58 % daarvan is Luxemburger, de rest verdeelt zich over 39 verschillende nationaliteiten.

Aan het station van Troisvierges begon de Eerste Wereldoorlog een dag "te vroeg" ...

Luxemburg was het eerste land dat in 1914 door Duitse troepen bezet werd. Dat terwijl de Luxemburgers in de waan verkeerden dat ze veilig zaten dankzij hun neutraliteitsstatus van 1867. Troisvierges diende als invalspoort en was het schouwtoneel van een merkwaardig verloop van feiten, zoals blijkt uit een verslag van Joseph Heinen, voormalig directeur van het atheneum in Luxemburg, die er toen bij was in Troisvierges: Het is zaterdag 1 augustus 1914. Al dagen stopten de uit Aken komende Vennbahntreinen aan het grensstation Lengeler. Dat had niets goeds te betekenen. Tegen 18 uur riep iemand op het perron: "D'Preise sënn do!". Want vijf militaire voertuigen waren zonet van Wemperhardt komend met hoge snelheid door Troisvierges geraasd richting Biwisch. Ter hoogte van de tunnel stopten de militairen. Ze staken de tunnel door en wachtten op een commando. Toen ze hun orders gekregen hadden, begonnen ze de rails te

demonteren. Zo zorgden ze ervoor dat het traditioneel sterke Belgische leger de spoorverbinding tussen Luik en Luxemburg niet kon gebruiken. Voor extra dramatiek zorgde een muziekfeest in het niet zo ver verwijderde Clervaux. De knallen ter opening van het feest bulderden over de toppen van de Ösling en waren hoorbaar in Troisvierges. De Duitsers wisten niet wat ze hoorden en dachten dat het om kanonschoten ging. Een officier van de Duitse voorhoede gaf telefonisch vanuit het station van Troisvierges het bevel onmiddellijk op te houden met de beschieting van het Duitse keizerlijke leger. De muzikanten en zangers in Clervaux konden hierom alleen maar lachen. Omstreeks 20 uur kwam er een andere auto toegesnel. Aan het stuur zat stationschef Jakob von Lenger. Hij beval het leger zich terug te trekken. Volgens krantenberichten ging daar een oproep van het Duitse gezantschap in Luxemburg aan vooraf.

... maar op 2 augustus 1914 werd het serieus

Men kon echter niet lang gerust slapen, niet eens een hele nacht. De volgende ochtend al, om 5 uur 's morgens op 2 augustus 1914, marcheerden de Duitsers "officieel" Luxemburg binnen. Troisvierges was de eerste plaats in Luxemburg die bezet werd. De troepen hadden de instructie gekregen de jonge natie te bevrijden van Franse soldaten. In Troisvierges troffen ze echter geen Franse troepen aan. Nog dezelfde avond bereikten ze de hoofdstad. In de eethuisjes aan de Place d'Armes, het paradeplein, kwamen niet alleen inwoners, maar ook de eerste Duitse artilleriecolonne hun magen vullen. De soldaten hielden weer tevergeefs uitkijk naar Fransen. Als ze rondvroegen waar de Fransen zich ophielden, stuitten ze alleen op verwondering. In de nacht van 2 op 3 augustus trokken meer dan 13.000 Duitse soldaten door Luxemburg naar Frankrijk en België. De Luxemburgse soldaten mochten niet ingrijpen, omdat het Groothertogdom sinds 1867 gebonden was aan neutraliteit. De regering protesteerde tegen de schending van de neutraliteit. De Duitse kanselier Hollweg verzekerde dat deze intocht geen vijandige handeling tegen Luxemburg was. Desalniettemin bleef Luxemburg tot het einde van de oorlog bezet door Duitse troepen. Deze bezetting kreeg zelfs een eigen benaming: "occupation amicale".

De talen van de Luxemburgers - Troisvierges, een voorbeeld van taalvarianten en etymologische verklaringen van Luxemburgse plaatsnamen

Plaatsnaamborden zijn voor doorreizende niet-Luxemburgers een eerste aanwijzing voor de meertaligheid van het land. De gemeentenamen staan niet alleen in het Frans vermeld, maar ook in het Luxemburgs. Het land heeft nog een derde landstaal: het Duits. Troisvierges heet in het Duits Ulflingen en in het Luxemburgs Èlwen, daarachter gaan twee verschillende ontstaansgeschiedenissen schuil. De benaming "Troisvierges" kwam op in de 17e eeuw, toen het toenmalige pelgrimsoord veel bedevaartgangers uit het naburige Wallonië aantrok. Daarmee werd verwezen naar de drie legendarische maagden ("trois vierges") en martelaressen Fides, Spes en Caritas (Geloof, Hoop en Liefde). Deze waren voortgekomen uit de herinterpretatie van de Kelto-Germaanse driegodinnencultus duizend jaar eerder ingevolge de kerstening onder paus Gregorius I. De oudste vermelding van Troisvierges onder de naam Ulvelingen dateert uit 1353. Daaruit werd in het Duits Ulflingen en in het Luxemburgs Èlwen. Beide namen zijn afgeleid van "Elfen" of "Alben", wat "elven" betekent. Volgens hardnekkige oude volkssagen is de plaats immers gesticht door elven. Met het suffix "ing" duiden de Franken een Germaanse nederzetting aan. Daarmee verbonden is het Westmoezelfrankische dialect, dat aan de basis ligt van het Luxemburgs, het "Lëtzebuurger Däitsch".

Omgang en gebruik van de taal door de Luxemburgers in het dagelijkse leven en op officiële diensten

Een eerste officiële schrijfwijze van het Luxemburgs werd ingevoerd in 1946. Deze wist zich echter niet door te zetten. De schrijfwijze die nu gehanteerd wordt, is in de laatste decennia meermaals aangepast. Met de taalwetgeving van 1984 werd het Luxemburgs een officiële landstaal in het Groothertogdom. "Letzeburgs" wordt tegenwoordig vooral mondeling overgegeven en minder als schriftelijke onderwijstaal gebruikt. Andere officiële landstalen van Luxemburg zijn Duits en Frans. Wetten en besluiten worden in het Frans opgesteld en gepubliceerd. Vertalingen van rechtszittingen zijn alleen bindend in het Frans. Als overheidsorganen, gemeenten of openbare instellingen

documenten opstellen in een andere taal dan het Frans, is alleen de versie in de oorspronkelijk gebruikte taal bindend. In bestuurlijke en gerechtelijke aangelegenheden kan de Franse, Duitse of Luxemburgse taal gebruikt worden. Naar verluidt was het vroeger niet abnormaal dat een gewone knecht in het noorden van het land viertalig was: Letzeburgs leerde hij als moedertaal, Duits op school, Waals op een Belgische boerderij en later in het leger kwam daar nog eens Frans bij.

Tweede Wereldoorlog - Letzeburgs als middel om zich af te zetten tegen de nazistische machthebbers

Tot de Tweede Wereldoorlog was het Letzeburgs de moeder- en omgangstaal van de Luxemburgers. Dit zou plots veranderen toen op 2 augustus 1940 de gouvleider van Trier-Koblenz en het latere Moezeland, Gustav Simon, bij een besluit van de Führer benoemd werd tot hoofd van de civiele administratie (Chef der Zivilverwaltung, CdZ). Amper vier dagen later zette hij de eerste officiële stap met het oog op de "germanisering van Luxemburg": hij verbood het gebruik van de Franse taal. Alle openbare mededelingen, brieven en documenten moesten in de officiële Duitse taal opgesteld worden. In scholen was Standaardduits de verplichte taal. Straat- en plaatsnamen in het Frans werden verboden. Voor- en familienamen werden "verduitsd": Henri werd Heinrich, Louis Ludwig en Dupont Brückner. Het Letzeburgs kon daarentegen niet helemaal verboden worden. Door hun moedertaal te spreken, gaven de Luxemburgers uiting aan hun afkeuring en afwijzing van de nationaalsocialistische machthebbers. Andere min of meer subtiele vormen van verzet waren hatelijke toespelingen, het niet opvolgen van bevelen of het onderduiken van dwangsoldaten. Sommigen onder hen werden in 1943 door vluchthelpers vanuit Troisvierges over de grens naar België gesluisd. Een klein deel van de bevolking collaboreerde met de Duitsers, een ander deel ging bij het actieve verzet. In de winter van 1944-45 werd het noorden van het land zwaar verwoest tijdens het Ardennenoffensief. Maar de Luxemburgse taal, die is gesterkt uit de Tweede Wereldoorlog gekomen.

"Eis Sprooch ass eis Identitéit"

Het gemak waarmee de meeste Luxemburgers tegenwoordig over en weer wisselen tussen de drie talen dwingt respect af bij de eentalige bureaus. Maar het hart klopt vooral voor het Letzeburgs - en dat al jaren in toenemende mate, met name in het culturele leven. Zo wordt in de kerken meer en meer in de moedertaal gezongen en worden meer en meer theaterstukken en films in het Letzeburgs vertoond. Maar de Luxemburgers stellen ook steeds vaker vast dat ze niet overal probleemloos begrepen worden in hun moedertaal. Met name in ziekenhuizen en verzorgingstehuizen stuiten oudere inwoners op taalbarrières, aangezien de uit andere landen afkomstige artsen en verpleegkundigen het Luxemburgs van hun vaak oudere patiënten niet beheersen. Uit een studie van het interdisciplinaire onderzoeksbureau IPSE aan de universiteit van Luxemburg blijkt dat de Luxemburgers hun nationale identiteit heel sterk verbinden met hun taal, het Letzeburgs, en dat ze de taal beschouwen als een cruciaal element voor de nationale cohesie. Monique Goldschmit van de Luxemburgse reisorganisatie velosophie vindt echter dat de identiteit niet alleen door het Letzeburgs bepaald wordt: "Misschien is wel kenmerkend voor onze identiteit dat wij leven in een land waarin veel talen gebruikt worden." Zo komen we uit bij een andere karakteristieke eigenschap van het Groothertogdom: de culturele veelzijdigheid.

Het Luxemburg van de inwijkelingen - Luxemburg, het land met het hoogste percentage buitenlanders

Luxemburg is veruit het land met het grootste aandeel buitenlanders in zijn bevolking. In 2012 ging het om een kleine 44 procent. Achter de abstracte statistische gegevens staan 229.900 mensen die werk en een woonst gevonden hebben in het Groothertogdom. In het buurland België bedraagt het percentage buitenlanders ca. 10 procent, in Duitsland ca. 9 procent. Nog hoger ligt het aantal buitenlandse inwoners in de hoofdstad Luxemburg, daar gaat het zelfs om 65 procent. In het noorden van het land, rond Troisvierges, schommelt het aandeel tussen 20 en 30 procent. Al in de 19e eeuw zorgde de industriële revolutie voor een tekort aan arbeidskrachten en moesten er immigranten aangetrokken worden. Rond de eeuwwisseling vestigden de eerste Italianen en ook

Duitsers zich in het voordien zeer agrarische Luxemburg. Toen al kwam 60 procent van de staalarbeiders uit het buitenland. Tot de Eerste Wereldoorlog werd er door de overheid veel gedaan om de migranten te integreren in de samenleving. Daarna werd er een restrictieve koers gevaren. Tijdens de economische crisis in de jaren 1930 was bijna de helft van de buitenlandse bevolking in Luxemburg Duits. Na de Tweede Wereldoorlog droogde de toestroom uit het oostelijke buurland op. Nochtans had het land in de naoorlogse jaren arbeiders nodig voor de landbouw en zeker voor de bouwsector. Na de vernielingen van het Ardennenoffensief was er zeker in het noorden veel werk aan de winkel. Midden de jaren 1960 kwam een sterke toestroom uit Portugal op gang. In de daaropvolgende decennia kwamen ook meer en meer buitenlanders naar Luxemburg om er te werken in leidinggevende posities in de financiële sector en in de EU-instellingen. Portugezen zetten het sterkst hun stempel op de migrantenculturen in Luxemburg. Tegenwoordig vormen de Portugezen met meer dan een derde de grootste groep onder de buitenlandse inwoners van Luxemburg. In 2012 telde het land volgens de officiële statistiek 85.300 Portugese inwoners (totale bevolking: 524.900). De Italianen, Fransen en Belgen volgen op een grote afstand. De inwoners uit de zuidwestelijke hoek van Europa gingen in de jaren 1960 buiten hun land werk zoeken om politieke en financiële redenen, maar ook wegens de militaire dienst en de koloniale oorlog in hun land. Al in 1970 werd in het arbeidsverdrag tussen Luxemburg en Portugal voorzien in de mogelijkheid tot gezinshereniging. De Portugezen vonden voornamelijk werk in de bouwsector en als timmerman of in huisdienst.

Luxemburgers, dé Europeanen van Europa - Openheid voor de buitenwereld, ook in tijden van nood

In 1986 werd het Luxemburgse volk geëerd met de Internationale Karelsprijs. Deze huldiging hadden de bewoners van het kleinste land van de Europese Unie te danken aan het feit dat ze tot de overtuigde Europeanen van het eerste uur behoorden en dat hun politici belangrijke bijdragen hebben geleverd aan de Europese eenwording. Elk volk heeft de politici die het verdient! Groothertog Jean van Luxemburg benadrukte in zijn dankwoord bij de uitreiking van de Internationale Karelsprijs van de stad Aken aan het Luxemburgse volk dat het land in de loop van zijn geschiedenis zwaar te lijden heeft gehad onder de spanningen tussen Duitsland en Frankrijk. Het voelde zich pas veilig in de Europese Gemeenschap. Verder wees hij erop dat Luxemburg, toen het op zijn grootst was, vier keer groter was dan het huidige Groothertogdom. Het viel uiteen in een Waals en een Duitstalig deel: "Drie keer moest het in de loop van zijn bestaan een deling over zich laten gaan. Dat het in de huidige vorm overleefd heeft, lijkt bijna een wonder", aldus de Groothertog. Het land heeft echter uit de nood een deugd gemaakt en zijn economische en geestelijke openheid naar alle zijden vergroot. In 2012 bij de uitreiking van de Internationale Karelsprijs aan de Duitse minister van Financiën Wolfgang Schäuble, een "man van de grens" (omdat hij aan de Franse grens geboren is en daar ook een groot deel van zijn leven doorgebracht heeft) wees Jean-Claude Juncker, sinds 1995 premier van het land, er in zijn huldigingstoespraak op dat de Luxemburgers snel op hun grenzen stuiten en daardoor meer verstaan van Europa, vooral ook van de mensen aan de andere zijde van de grens.

Het Luxemburgse volk – overtuigde Europeanen

In opdracht van de Europese Unie worden onder de noemer Eurobarometer regelmatig enquêtes afgenomen om te peilen naar de publieke opinie betreffende Europa. Daarbij komen de Luxemburgers altijd als het meest Europegezinde volk uit de bus. In 2009 vond 74 procent dat het lidmaatschap van de Europese Unie "een goede zaak" was. Bij de andere landen was gemiddeld 52 procent deze mening toegedaan. Het volk lijkt over het algemeen voldoening te putten uit het feit dat hun kleine land gekozen is als vestigingsplaats voor Europese instellingen (Secretariaat-generaal van het Europees Parlement, Europese Rekenkamer, Europees Gerechtshof, Europese Investeringsbank). Als men Luxemburgers vraagt waarop ze trots zijn, luidt het antwoord meestal: "Op onze taal!". Als men de Belgische burens vraagt waarop de Luxemburgers trots zijn, krijgt men, doorgaans bewonderend, te horen: "Op zichzelf!" Ze bedoelen daarmee echter niet een soort van nationale "zelfbetrokkenheid", maar veeleer een stuk zelfzekerheid.